

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

8. maj 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring – direktiv 79/7/EØF – artikel 4 – forbud mod enhver form for forskelsbehandling på grundlag af køn – indirekte forskelsbehandling – deltidsarbejde – beregning af alderspension«

I sag C-161/18,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (øverste regionale domstol i Castilien og León, Spanien) ved afgørelse af 17. januar 2018, indgået til Domstolen den 27. februar 2018, i sagen

Violeta Villar Láiz

mod

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Prechal (refererende dommer), og dommerne F. Biltgen, J. Malenovský, C.G. Fernlund og L.S. Rossi,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 10. januar 2019,

efter at der er afgivet indlæg af:

- Villar Láiz ved abogada R.M. Gil López,
- Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) og Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) ved letradas A. Alvarez Moreno og G. Guadaño Segovia,
- den spanske regering ved L. Aguilera Ruiz og V. Ester Casas, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved S. Pardo Quintillán og C. Valero, som befuldmægtigede,

* Processprog: spansk.

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 21 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) og artikel 4 i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979, L 6, s. 24).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Villar Láiz og på den anden side Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (det nationale institut for social sikring, Spanien) (herefter »INSS«) og Tesorería General de la Seguridad Social (den almindelige kasse for social sikring, Spanien) (herefter »TGSS«) vedrørende beregningen af hendes alderspension.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 79/7

- 3 Artikel 1 i direktiv 79/7 fastsætter:

»Dette direktiv tilsigter gradvis gennemførelse for så vidt angår den i artikel 3 omhandlede sociale sikring og anden social beskyttelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring, i det følgende benævnt »princippet om ligebehandling«.«

- 4 Direktivets artikel 3, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Dette direktiv finder anvendelse:

- a) på lovbestemte ordninger, der sikrer beskyttelse mod følgende risici:

[...]

- alderdom

[...]«

- 5 Direktivets artikel 4, stk. 1, bestemmer:

»Princippet om ligebehandling indebærer, at der ikke finder nogen forskelsbehandling sted på grundlag af køn, hverken direkte eller indirekte, under henvisning særlig til ægteskabelig eller familiemæssig stilling, især for så vidt angår:

- anvendelsesområdet for ordningerne samt betingelserne for adgang til disse
- bidragspligt og beregning af bidrag

- beregningen af ydelserne, herunder ægtefælle- eller forsørgertillæg, og betingelserne for varigheden og bevarelsen af retten til ydelserne.«

Direktiv 2006/54/EF

- 6 30. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/54/EF af 5. juli 2006 om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (EUT 2006, L 204, s. 23) har følgende ordlyd:

»For at sikre, at princippet om ligebehandling kan håndhæves i praksis, er det vigtigt, at der vedtages bestemmelser om bevisbyrden. Som fastslået af Domstolen bør der derfor fastsættes bestemmelser, der sikrer, at bevisbyrden pålægges indklagede, når der foreligger en tilsyneladende forskelsbehandling, undtagen i forbindelse med sager, hvor det påhviler en domstol eller en anden kompetent national instans at undersøge de faktiske omstændigheder. Det skal imidlertid gøres klart, at det fortsat tilkommer den relevante nationale instans at vurdere de faktiske omstændigheder, der giver anledning til at formode, at der er sket direkte eller indirekte forskelsbehandling, i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis. Endvidere overlades det til medlemsstaterne på alle stadier af sagsbehandlingen at indføre bevisregler, som er gunstigere for klager.«

- 7 Dette direktivs artikel 2, stk. 1, bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

[...]

- b) »indirekte forskelsbehandling«: at en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis stiller personer af det ene køn særlig ufordelagtigt i forhold til personer af det andet køn, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige

[...]«

Spansk ret

- 8 Artikel 209, stk. 1, i Ley General de la Seguridad Social (den almindelige lov om social sikring) i den konsoliderede udgave, der blev godkendt ved Real Decreto Legislativo 8/2015 (kongeligt lovdekret nr. 8/2015) af 30. oktober 2015 (BOE nr. 261 af 31.10.2015, s. 103291, berigtiget i BOE nr. 36 af 11.2.2016, s. 10898) (herefter »LGSS«), bestemmer:

»Grundbeløbet for alderspensionen er den kvotient, som fremkommer ved at dividere den pågældende persons bidragsbasis i de 300 måneder umiddelbart før måneden forud for pensionsbegivenhedens indtræden med 350 [...]«

- 9 Den ottende overgangsbestemmelse i LGSS bestemmer:

»[...] Fra den 1. januar 2016 er grundbeløbet for alderspensionen resultatet af bidragsgrundlagene i de 228 måneder umiddelbart forud for måneden inden den ydelsesudløsende begivenhed divideret med 266.«

10 LGSS' artikel 210, stk. 1, bestemmer følgende:

»Alderspensionsbeløbet fastsættes ved på beregningsgrundlaget at anvende følgende procentsatser, der beregnes i henhold til bestemmelserne i foregående artikel:

a) 50% for de første 15 bidragsår.

b) Fra det 16. år anvendes for hver yderligere bidragsmåned fra den 1. indtil den 248. måned en sats på 0,19%, og for de resterende måneder efter den 248. måned en sats på 0,18%, uden at der kan beregnes mere end 100% af beregningsgrundlaget [...]

[...]«

11 Med hensyn til 2016 anvendes i henhold til LGSS' niende overgangsbestemmelse fra det 16. år for hver yderligere bidragsmåned fra den 1. til den 163. måned en sats på 0,21% og for hver af de 83 følgende måneder en sats på 0,19% indtil maksimalt 100%.

12 LGSS' artikel 245-248 fastsætter de regler, som finder anvendelse på deltidsansatte med henblik på tilkendelse af sociale sikringsydelser.

13 LGSS' artikel 245 med overskriften »social beskyttelse« bestemmer:

»1. Den sociale beskyttelse, som følger af kontrakter om deltidsansættelse, reguleres af princippet om, at den deltidsansatte sidestilles med en fuldtidsansat [...]

2. Reglerne i dette afsnit finder anvendelse på arbejdstagere, der er ansat på en deltidskontrakt, på en deltidsvikarkontrakt og på en såkaldt »*fijo-discontinuo*«-kontrakt i henhold til bestemmelserne i artikel 12 og 16 i refonte de la Ley del Estatuto de los Trabajadores [(den konsoliderede udgave af lov om arbejdstageres rettigheder)], og som er omfattet af den almindelige ordning, herunder deltidsansatte og arbejdstagere ansat på en »*fijo-discontinuo*«-kontrakt, som er omfattet af den særlige ordning for hushjælp.«

14 LGSS' artikel 246 med overskriften »bidrag« bestemmer:

»1. Grundlaget for bidrag til den sociale sikringsordning og for de bidrag, som opkræves sammen med disse, er altid månedligt og udgøres af den løn, som reelt oppebæres ud fra antallet af arbejdstimer, såvel almindelige som supplerende.

2. Det således fastsatte bidragsgrundlag kan ikke være lavere end de beløb, der er fastsat i lovgivningen.

3. Der betales bidrag til den sociale sikringsordning for supplerende timer efter samme grundlag og satser som for almindelige timer.«

15 LGSS' artikel 247 om beregning af bidragsperioderne fastsætter følgende:

»Med henblik på beregningen af de bidragsperioder, som er nødvendige for at give ret til ydelser ved pension, varig uarbejdsdygtighed, dødsfald og til efterlevende, midlertidig uarbejdsdygtighed, barselsorlov og forældreorlov, gælder følgende regler:

a) De forskellige perioder, hvorunder arbejdstageren har været forsikret i medfør af en deltidskontrakt, skal tages i betragtning, uanset arbejdstidens længde i hver enkelt periode.

Med henblik herpå finder en deltidskoefficient svarende til den procentdel, som deltidsarbejdet udgør af en sammenlignelig fuldtidsansats arbejde, anvendelse på forsikringsperioden med deltidsarbejde, hvilket svarer til det egentlige antal bidragsdage i hver periode.

I givet fald lægges bidragsdage på fuld tid til antallet af de dage, som fremkommer ved denne beregning, hvilket vil sige de samlede bidragsdage, som indgår i beregningen for at få adgang til disse ydelser.

- b) Når antallet af bidragsdage, som anses for godtgjort, er fastlagt, skal den samlede deltidskoefficient beregnes, svarende til den procentdel, som de godtgjorte arbejdsdage, der er betalt bidrag for i henhold til bestemmelserne i litra a), udgør i forhold til det samlede antal dage, hvor arbejdstageren har været tilknyttet en socialordning i hele den pågældendes arbejdsliv. [...]
- c) Den minimumsbidragsperiode, som af deltidsansatte kræves, for at de kan opnå hver af de økonomiske ydelser, med henblik på hvilke en sådan minimumsperiode er fastlagt, opnås efter anvendelse af den i litra b) omhandlede samlede deltidskoefficient på den pågældende periode.

I de tilfælde, hvor det med henblik på at få adgang til den relevante økonomiske ydelse kræves, at en del eller hele den krævede minimumsbidragsperiode er tilbagelagt inden for en nærmere fastlagt frist, finder den samlede deltidskoefficient anvendelse med henblik på fastlæggelse af den bidragsperiode, som kan kræves tilbagelagt. Det tidsrum, inden for hvilket den periode, som kan kræves tilbagelagt, skal befinde sig, er under alle omstændigheder det, der generelt er fastlagt for at få adgang til den omhandlede ydelse.«

16 LGSS' artikel 248 med overskriften »størrelsen af de økonomiske ydelser« bestemmer:

»1. De økonomiske ydelser fastlægges efter følgende regler:

- a) Grundbeløbet for ydelser ved alderspension og varig uarbejdsdygtighed beregnes i overensstemmelse med den almindelige regel.

[...]

2. Ved beregningen af alderspension og pension ved varig uarbejdsdygtighed som følge af en almindelig sygdom medregnes de perioder, hvor der ikke har bestået en bidragspligt, på grundlag af den gældende laveste mindstebasis for bidrag for hver enkelt periode, svarende til det antal arbejdstimer, der sidst er udført.

3. Ved fastlæggelsen af beløbet for ydelser ved alderspension og varig uarbejdsdygtighed som følge af en almindelig sygdom forhøjes antallet af bidragsdage beregnet efter bestemmelserne i artikel 247, stk. 2, litra a), ved [...] anvendelse af en koefficient på 1,5, uden at det herved beregnede antal dage kan overstige perioden med deltidsarbejde.

Den procentdel, som skal anvendes på grundbeløbet, fastsættes i henhold til den i artikel 210, stk. 1, omhandlede beregningssats, dog med nedenstående undtagelser:

[...]«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

17 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Villar Láiz anmodede INSS om udbetaling af en alderspension.

- 18 INSS tilkendte hende med virkning fra den 1. oktober 2016 en alderspension, som blev beregnet ved anvendelse af en procentsats på 53% af beregningsgrundlaget, idet der ved denne beregning blev taget hensyn til, at Villar Láiz havde været deltidsansat i en væsentlig del af sit arbejdsliv.
- 19 Den forelæggende ret har forklaret, at størrelsen af grundbeløbet hviler på en gennemsnitlig bidragsbasis, der beregnes på grundlag af den løn, der er oppebåret for udført arbejde, og på grundlag af hvilken der i flere år inden pensioneringen er betalt bidrag.
- 20 Villar Láiz anmodede om, at der ved beregningen af hendes alderspension blev anvendt en procentsats på 80,04%, således at hendes perioder med deltidsansættelse tages i betragtning på samme måde, som hvis hun havde arbejdet på fuld tid.
- 21 Da der blev givet afslag på denne anmodning, anlagde Villar Láiz sag ved Juzgado de lo Social nº 4 de Valladolid (arbejdsret nr. 4 i Valladolid, Spanien). Hun gjorde gældende, at den forskelsbehandling, der er indført med den nationale lovgivning, udgjorde indirekte forskelsbehandling på grundlag af køn, eftersom flertallet af deltidsansatte er kvinder.
- 22 Ved dom af 30. juni 2017 forkastede Juzgado de lo Social nº 4 de Valladolid (arbejdsret nr. 4 i Valladolid) dette søgsmål med den begrundelse, at den forskellige behandling, som deltidsansatte udsættes for ved beregningen af alderspensionen, ikke udgør forskelsbehandling, idet formålet med den anvendte formel er at tilpasse beregningen til de indbetalte bidrag i henhold til princippet om *pro rata temporis*.
- 23 Villar Láiz iværksatte herefter appel til prøvelse af denne dom ved den forelæggende ret.
- 24 Denne ret har forklaret, at ordningen vedrørende beregning af alderspension blev indført, efter at Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol, Spanien) den 14. marts 2013 havde afsagt dom nr. 61/2013. I denne dom erklærede Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol) med henvisning til Domstolens dom af 22. november 2012, Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746), den ældre ordning forfatningsstridig, idet den medregnede den tid, hvor der var arbejdet på deltid, med en forholdsmæssig andel af arbejdsdagen på fuldtid med henblik på opnåelse af alderspension, idet der blev anvendt en multiplikationskoefficient på 1,5. I henhold til denne ordning var en arbejdstager ikke berettiget til alderspension, hvis den således beregnede arbejdstid ikke oversteg 15 år. Med den foretagne reform ændrede lovgiver ordningen om adgang til alderspension, idet der med henblik på beregningen af pensionen blev indført en deltidskoefficient for arbejdstagere, der har arbejdet på deltid.
- 25 Som hovedregel svarer pensionsbeløbet til grundbeløbet beregnet ud fra et gennemsnit af bidragsgrundlagene i de sidste år inden pensioneringen multipliceret med en procentsats, hvis størrelse afhænger af antallet af år med bidragsindbetaling.
- 26 Hvad nærmere bestemt angår deltidsansatte er metoden for beregning af denne procentsats fastsat i LGSS' artikel 247. Det fremgår af denne artikel, at perioderne med deltidsansættelse ikke medregnes som hele perioder, men i forhold til omfanget af deltiden ved anvendelse af en deltidskoefficient, dvs. afhængigt af, hvilken procentdel arbejdsdagen på deltid udgør i forhold til arbejdsdagen for en tilsvarende fuldtidsansat.
- 27 I henhold til LGSS' artikel 248, stk. 3, forhøjes antallet af de bidragsdage, som fastlægges ifølge denne beregning endelig ved anvendelse af en koefficient på 1,5, dog uden at antallet af de således fastslagne dage må oversige antallet af dage, for hvilke der reelt er betalt bidrag.

- 28 Ifølge den forelæggende ret følger det heraf, at spansk ret for så vidt angår perioder med deltidsarbejde ofte har ugunstige virkninger for deltidsansatte i forhold til fuldtidsansatte, og at det kun er i et fåtal af tilfælde, at virkningerne er neutrale, nemlig når deltidskoefficienten er højere eller lig med to tredjedele af en fuldtidsarbejdsdag.
- 29 Heraf følger, at ordningen for beregning af pension i to henseender har negative virkninger for deltidsansatte. Ud over, at lønnen for en deltidsansat, og dermed det anvendelige grundbeløb, er lavere end for en fuldtidsansat, reducerer denne ordning nemlig den bidragsperiode, der tages i betragtning med henblik på at fastsætte den procentsats, som finder anvendelse på grundbeløbet i forhold til omfanget af deltiden.
- 30 Den forelæggende ret har herved anført, at den nationale ordning for beregning af alderspension i tilfælde af deltidsbeskæftigelse overvejende har negative virkninger for kvinder, eftersom 75% af de deltidsansatte i første kvartal af 2017 ifølge Instituto Nacional de Estadística (det nationale statistiske kontor, Spanien) var kvinder.
- 31 På denne baggrund er den forelæggende ret af den opfattelse, at de i hovedsagen omhandlede bestemmelser fører til indirekte forskelsbehandling på grundlag af køn, hvilket er i strid med artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 og chartrets artikel 21. De omhandlede nationale bestemmelser synes nemlig ikke at opfylde et legitimt mål med socialpolitikken eller i det mindste at være forholdsmæssige i forhold til dette mål.
- 32 Ifølge den forelæggende ret er det umuligt at fortolke LGSS i overensstemmelse med artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7. Den har i denne forbindelse desuden præciseret, at ifølge retspraksis fra Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol) kan en national domstol ikke undlade at anvende en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, medmindre denne har forelagt Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse eller har rettet henvendelse til Tribunal Constitucional (forfatningsdomstol) med et spørgsmål om forfatningsstridighed.
- 33 På denne baggrund har Tribunal Superior de Justicia de Castilla y León (øverste regionale domstol i Castilien og León) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:
- »1) I henhold til spansk ret skal der med henblik på beregning af alderspensionen på det beregningsgrundlag, som beregnes på grundlag af lønnen i de sidste år, anvendes en procentsats, der fastsættes i forhold til antallet af år med bidragspligt gennem hele arbejdslivet. Skal en bestemmelse i national ret som den, der fremgår af [LGSS'] artikel 247[, stk. 1, litra a),] og artikel 248[, stk. 3] [...] som nedsætter antallet af år, der i tilfælde med deltidsansættelse kan medregnes med henblik på anvendelse af procentsatsen, anses for at være uforenelig med artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7? Kræves det i henhold til artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7, at antallet af år med bidragspligt, der tages i betragtning med henblik på at fastsætte den procentsats, der skal gælde for beregningen af alderspensionen, bestemmes på samme måde for fuldtidsansatte og for deltidsansatte?
- 2) Er en bestemmelse i national ret som den i denne sag omtvistede ligeledes i strid med [chartrets] artikel 21, således at den nationale domstol er forpligtet til at sikre chartrets fulde virkning og undlade at anvende de omtvistede lovbestemmelser i national ret uden at anmode om eller afvente, at lovgiver først ophæver dem, eller at enhver anden forfatningsmæssig procedure gennemføres?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 34 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter størrelsen af en deltidsansats alderspension, som er baseret på bidragsbetaling, beregnes ved at multiplicere et grundbeløb, der fastlægges på grundlag af den løn, der reelt er oppebåret, og de reelt indbetalte bidrag, med en procentsats, hvis størrelse afhænger af bidragsperiodens varighed, idet der på denne periode anvendes en deltidskoefficient, der afhænger af, hvilken procentdel arbejdsdagen på deltid udgør i forhold til arbejdsdagen for en sammenlignelig fuldtidsansat, og denne periode forhøjes ved anvendelse af en koefficient på 1,5.
- 35 Dette direktivs artikel 4, stk. 1, forbyder enhver forskelsbehandling på grundlag af køn, såvel direkte som indirekte, for så vidt angår beregning af ydelser på området for social sikring.
- 36 I denne forbindelse skal det indledningsvis fastslås, at en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede ikke indebærer en direkte forskelsbehandling på grundlag af køn, eftersom den finder anvendelse uden forskel på mandlige og kvindelige arbejdstagere.
- 37 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt en sådan lovgivning indebærer en indirekte forskelsbehandling, skal det bemærkes, at dette begreb i forbindelse med direktiv 79/7 skal forstås på samme måde som inden for rammerne af direktiv 2006/54 (jf. i denne retning dom af 26.6.2018, MB (Kønsskifte og alderspension), C-451/16, EU:C:2018:492, præmis 34). Det fremgår imidlertid af artikel 2, stk. 1, litra b), i direktiv 2006/54, at der ved indirekte forskelsbehandling på grundlag af køn forstås, at en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis stiller personer af det ene køn særlig ufordelagtigt i forhold til personer af det andet køn, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.
- 38 En sådan særlig ufordelagtig situation foreligger navnlig, såfremt det kan påvises, at en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede stiller en betydelig større andel af personer af det ene køn ufordelagtigt i forhold til personer af det andet køn (jf. i denne retning dom af 14.4.2015, Cachaldora Fernández, C-527/13, EU:C:2015:215, præmis 28 og den deri nævnte retspraksis). Det tilkommer den nationale ret at efterprøve, om dette er tilfældet i hovedsagen.
- 39 Domstolen har allerede fastslået, at når den nationale ret som i det foreliggende tilfælde råder over statistiske oplysninger, består den bedste metode til sammenligning af statistiske oplysninger i at foretage en sammenligning mellem, på den ene side, andelen af de mandlige arbejdstagere, som påvirkes af den omhandlede regel, og, på den anden side, de tilsvarende andele for kvindelige arbejdstageres vedkommende. Det er ikke tilstrækkeligt at betragte antallet af berørte personer, da dette antal afhænger af antallet af aktive arbejdstagere i den pågældende medlemsstat som helhed samt fordelingen af mandlige og kvindelige arbejdstagere i denne medlemsstat (jf. i denne retning dom af 9.2.1999, Seymour-Smith og Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, præmis 59).
- 40 Det tilkommer i denne forbindelse den nationale domstol at vurdere, om de statistiske oplysninger, som er fremlagt for den vedrørende arbejdstagernes situation, kan tillægges gyldighed og tages i betragtning, det vil navnlig sige, at de ikke må være udtryk for tilfældige eller kortvarige omstændigheder, og at de, generelt set, viser sig at være væsentlige (jf. i denne retning dom af 9.2.1999, Seymour-Smith og Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, præmis 62 og den deri nævnte retspraksis).

- 41 I den foreliggende sag fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at de i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelser oftere har negative virkninger for deltidsansatte i forhold til fuldtidsansatte. Det er alene i et fåtal af tilfælde, at disse bestemmelser ikke har sådanne virkninger som følge af foranstaltningens formildende virkning, der for deltidsansatte består i, at antallet af de bidragsdage, der er beregnet, forhøjes ved anvendelse af en koefficient på 1,5.
- 42 Af de statistiske oplysninger, som den forelæggende ret har henvist til i sin anmodning om præjudiciel afgørelse, fremgår det endvidere, at for første kvartal af 2017 var det samlede antal lønmodtagere i Spanien 15 906 700, heraf 8 332 000 mænd og 7 574 600 kvinder. Antallet af lønmodtagere ansat på deltid i samme periode var 2 460 200 (15,47% af samtlige lønmodtagere), heraf 613 700 mænd (7,37% af samtlige mandlige lønmodtagere) og 1 846 500 kvinder (24,38% af samtlige kvindelige lønmodtagere). Det fremgår af disse oplysninger, at 75% af samtlige deltidsansatte i denne periode var kvinder.
- 43 Den spanske regering har ikke desto mindre gjort gældende, at hvad angår alle de sager vedrørende alderspension, som INSS behandlede med et positivt resultat i perioden 2014-2017, og hvori de perioder, hvorunder der var arbejdet og betalt bidrag på deltidbasis, blev taget i betragtning under hensyntagen til det samlede indeks for deltidsbeskæftigelse, vedrørte ca. 60% af disse sager kvinder og 40% mænd.
- 44 Under disse omstændigheder må det fremhæves, at hvad angår de arbejdstagere, der specifikt er berørt af den i hovedsagen omhandlede nationale bestemmelse, fremgår det af de sagsakter, som Domstolen råder over, at for 65% af de deltidsansatte, dvs. dem, der har arbejdet mindst to tredjedele af den normale arbejdstid for en fuldtidsansat, er den deltidskoefficient, der anvendes på beregningsgrundlaget, lavere end den, der anvendes på grundbeløbet for fuldtidsansatte. Heraf følger, at deltidsansatte stilles særligt ufordelagtigt som følge af anvendelsen af denne deltidskoefficient.
- 45 Som allerede bemærket i nærværende doms præmis 40, tilkommer det den nationale ret at vurdere, om disse oplysninger er gyldige, repræsentative og væsentlige. Det skal i denne forbindelse navnlig bemærkes, at den sammenligning, der er foretaget i nærværende doms præmis 39, i det foreliggende tilfælde skal omhandle gruppen af deltidsansatte forstået som den gruppe af arbejdstagere, som reelt påvirkes af den i hovedsagen omhandlede lovgivning.
- 46 Som det endvidere fremgår af 30. betragtning til direktiv 2006/54, tilkommer det den nationale instans at vurdere de faktiske omstændigheder, der giver anledning til at formode, at der er sket indirekte forskelsbehandling, i overensstemmelse med national lovgivning eller praksis, hvorefter indirekte forskelsbehandling ikke alene kan fastslås på grundlag af statistisk materiale, men på enhver anden måde (jf. analogt dom af 19.4.2012, Meister, C-415/10, EU:C:2012:217, præmis 43).
- 47 Såfremt den forelæggende ret på grundlag af de fremlagte statistiske oplysninger, og i givet fald på grundlag af andre relevante oplysninger, måtte nå til den konklusion, at den i hovedsagen omhandlede lovgivning stiller kvinder særlig ufordelagtigt i forhold til mænd, er en sådan lovgivning i strid med artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7, medmindre den er begrundet i objektive forhold, som intet har at gøre med en forskelsbehandling på grundlag af køn.
- 48 Dette vil være tilfældet, såfremt de valgte midler er i overensstemmelse med socialpolitikken i den medlemsstat, hvis lovgivning er omtvistet, såfremt de er egnede til at nå det med denne politik forfulgte mål og er nødvendige hertil (jf. i denne retning dom af 22.11.2012, Elbal Moreno, C-385/11, EU:C:2012:746, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).
- 49 INSS og den spanske regering har i denne forbindelse gjort gældende, at en forholdsmæssig nedsættelse af alderspensionen i tilfælde af deltidsarbejde er udtryk for et almindeligt socialpolitisk mål, som forfølges af den nationale lovgiver, idet denne korrektion er af væsentlig betydning inden for rammerne af en social sikringsordning baseret på bidragsbetaling. En sådan nedsættelse følger nemlig

af princippet om bidragspligt og princippet om lighed mellem deltidsansatte og fuldtidsansatte og er objektivt begrundet i den omstændighed, at pensionen i tilfælde af deltidsarbejde er en modydelse for en mindre omfattende arbejdsydelse og for et lavere bidrag til socialsikringen.

- 50 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den omstændighed alene, at pensionsbeløbene er tilpasset pro rata temporis for at tage hensyn til den deltidsansattes nedsatte arbejdstid i forhold til en fuldtidsansat, ikke kan anses for at være i strid med EU-retten (jf. i denne retning kendelse af 17.11.2015, Plaza Bravo, C-137/15, EU:C:2015:771, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).
- 51 Domstolen har imidlertid ligeledes fastslået, at en foranstaltning, der indebærer en større nedsættelse af en arbejdstagers arbejdsophørspension, end hvad en forholdsmæssig nedsættelse i forhold til dennes tjenesteperioder som deltidsbeskæftiget ville berettigede til, ikke vil kunne anses for objektivt begrundet i den omstændighed, at pensionen i dette tilfælde er modydelse for en mindre omfattende arbejdsydelse (dom af 23.10.2003, Schönheit og Becker, C-4/02 og C-5/02, EU:C:2003:583, præmis 93).
- 52 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at der er to forhold i den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning, som kan være medvirkende til en nedsættelse af alderspensionen for deltidsansatte. For det første fastsættes grundbeløbet for alderspensionen på grundlag af den bidragsbasis, som udgøres af den løn, som reelt oppebæres ud fra antallet af arbejdstimer. Det følger heraf, at dette grundbeløb for en deltidsansat er lavere end grundbeløbet for en sammenlignelig fuldtidsansat. For det andet forholder det sig således, at selv om dette grundbeløb multipliceres med en procentsats, der fastlægges på grundlag af antallet af bidragsdage, anvendes der på disse bidragsdage en deltidskoefficient svarende til forholdet mellem den deltidsansattes egentlige arbejdstid og arbejdstiden for en sammenlignelig fuldtidsansat.
- 53 Det andet forhold afbødes af den omstændighed, at i henhold til LGSS' artikel 248, stk. 3, forhøjes antallet af bidragsdage, som fastsættes ved anvendelse af deltidskoefficienten, ved en efterfølgende anvendelse af en koefficient på 1,5.
- 54 Det skal imidlertid fremhæves, at det første forhold, dvs. den omstændighed, at grundbeløbet for en deltidsansat som modydelse for en mindre omfattende arbejdsydelse er lavere end grundbeløbet for en sammenlignelig fuldtidsansat, er egnet til at opnå det tilstræbte mål, som navnlig består i at beskytte den sociale sikringsordning baseret på bidragsbetaling.
- 55 Den omstændighed, at der endvidere anvendes en deltidskoefficient, går videre, end hvad der er nødvendigt for at nå dette mål, og medfører for den gruppe af ansatte, der har arbejdet på nedsat deltid – dvs. mindre end to tredjedele af en fuldtidsarbejdsdag – en større nedsættelse af alderspensionen end den, der ville følge, såfremt der alene tages hensyn til deres arbejdstid pro rata temporis.
- 56 Under disse omstændigheder skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter størrelsen af en deltidsansats alderspension, som er baseret på bidragsbetaling, beregnes ved at multiplicere et grundbeløb, der fastlægges på grundlag af den løn, der reelt er oppebåret, og de reelt indbetalte bidrag, med en procentsats, hvis størrelse afhænger af bidragsperiodens varighed, idet der også på denne periode anvendes en deltidskoefficient, der afhænger af, hvilken procentdel arbejdsdagen på deltid udgør i forhold til arbejdsdagen for en sammenlignelig fuldtidsansat, og denne periode forhøjes ved anvendelse af en koefficient på 1,5, for så vidt som denne lovgivning stiller kvindelige arbejdstagere særlig ufordelagtigt i forhold til mandlige arbejdstagere.

Det andet spørgsmål

- 57 Under hensyn til besvarelsen af det første spørgsmål er det uforment at besvare det andet spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 58 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en medlemsstats lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, hvorefter størrelsen af en deltidsansats alderspension, som er baseret på bidragsbetaling, beregnes ved at multiplicere et grundbeløb, der fastlægges på grundlag af den løn, der reelt er oppebåret, og de reelt indbetalte bidrag, med en procentsats, hvis størrelse afhænger af bidragsperiodens varighed, idet der også på denne periode anvendes en deltidskoefficient, der afhænger af, hvilken procentdel arbejdsdagen på deltid udgør i forhold til arbejdsdagen for en sammenlignelig fuldtidsansat, og denne periode forhøjes ved anvendelse af en koefficient på 1,5, for så vidt som denne lovgivning stiller kvindelige arbejdstagere særlig ufordelagtigt i forhold til mandlige arbejdstagere.

Underskrifter